

Okruhy ke státní závěrečné bakalářské zkoušce pro studijní program

Sociální patologie a prevence

AR 2022/2023 (studenti s kódy předmětů IP a IK)

	Sociální patologie a prevence
1.	Sociální patologie, deviace, pojmy související – vymezení, etiologie.
2.	Prvky sociálních deviací. Sociální kontrola a sociální sankce.
3.	Normativní a reaktivní pojetí sociálních deviací. Labelling v pomáhajících profesích, stigmatizace.
4.	Teorie sociálních deviací (biologické, psychologické, sociologické).
5.	Socializace jako proces, etapy. Úrovně a typy socializace. Socializační činitelé a instituce. Determinanty kvality socializačního procesu.
6.	Domácí násilí. Skupiny obětí, syndrom CAN a EAN. Systém pomoci, možnosti prevence.
7.	Závislostní chování – příčiny vzniku, příznaky (diagnóza) a rozvoj závislosti. Základní terminologie.
8.	Závislosti – typy návykových látek. Systém péče o drogově závislé. Koncepce protidrogové prevence.
9.	Nelátkové (behaviorální) závislosti, klasifikace.
10.	Spektrum poruch příjmu potravy. Možnosti prevence a léčby.
11.	Sociální aspekty agresivity a násilí ve společnosti. Extremismus, rasismus a xenofobie v kontextu dalších sociálně patologických jevů. Možnosti prevence.
12.	Kriminalita a vandalismus. Kriminogenní faktory. Viktimologie, formy pomoci obětem trestné činnosti.
13.	Penitenciární a postpenitenciární péče. Probační a mediační služba. Alternativní tresty.
14.	Záškoláctví. Příčiny, prevence a řešení na jednotlivých stupních škol.
15.	Suicidalita – typy, formy, příčiny a mýty. Sebepoškozování. Možnosti prevence.
16.	Šikana – vymezení, příčiny a podmínky, možnosti pedagogické intervence. Násilí na pracovišti – formy, rizikové faktory, průběh, možnosti řešení a prevence.
17.	Rizikové chování a rizikové jevy v on-line prostředí. Možnosti prevence a řešení.
18.	Skupiny se sektářskými rysy, jejich klasifikace a charakteristické znaky. Možnosti prevence.
19.	Sociálně nežádoucí jevy ohrožující jedince a společnost – nezaměstnanost, chudoba, bezdomovství.
20.	Rizikové chování, znaky a typologie RICH0. Faktory podílející se na rozvoji rizikového chování. Syndrom rizikového chování dospívajících.
21.	Teoretický rámec prevence rizikového chování. Preventivní strategie. Preventivní programy, jejich tvorba a struktura.

	Pedagogika a psychologie
1.	Mravní výchova a metody mravního hodnocení; komplexní a inkluzivní výchova v kontextu prevence sociálně patologických jevů. Hlavní psychologické směry, jejich představitelé a charakteristika přístupu k jedinci.
2.	Vznik, vývoj pedagogiky jako vědy, předmět pedagogiky. Charakteristika základních pedagogických pojmů – výchova, vzdělávání, sebevýchova, sebevzdělávání, vzdělání, učení, edukace, autoregulace, reedukace. Charakteristika jednotlivých pedagogických disciplín – základní, hraniční a aplikované. Psychologický výzkum, jeho metody a zásady při využití. Longitudinální a transversální přístupy ve výzkumné práci. Základní druhy psychologických diagnostických metod.
3.	Alternativní pedagogické směry, hnutí, reformní a alternativní školy od začátku 20. století – tzv. 1. a 2. vlna. Současný stav školství a inovací v ČR. Základní kognitivní procesy (senzorické procesy, percepce, pozornost) a jejich vliv na život jedince.
4.	Vývoj vzdělávání v českých krajinách od 9. století až po současnost. Paměť (druhy, fáze zapamatování, dlouhodobá paměť a výbavnost), představivost (paměťové, anticipační a fantazijní představy), jejich význam a možnosti ovlivňování.
5.	Obsah edukace, základní pedagogické dokumenty, učební plány a osnovy, kurikula, RVP a ŠVP – v kontextu prevence rizikového chování. Výukové cíle, organizační formy a výukové metody, uplatnění v systému didaktizace, materiální didaktické prostředky. Proces myšlení (formy myšlení, druhy myšlení, myšlenkové operace, usuzování), faktory ovlivňující řešení problémů. Tvořivost.
6.	Výchova jako předmět pedagogické vědy; etapy výchovného procesu a jeho efektivita. Druhy cílů výchovy. Výchovné zásady/principy. Koncept celoživotního učení. Formy, metody a prostředky výchovy. Intelligence – pojmové vymezení, druhy intelligence, přístupy ke studiu a měření intelligence. Základní teorie intelligence.
7.	Tělesná výchova, výchova ke zdraví a zdravému životnímu stylu v kontextu prevence sociálně patologických jevů. Estetická výchova; pracovní výchova v kontextu prevence sociálně patologických jevů. Struktura osobnosti. Psychické vlastnosti osobnosti. Moderní typologie osobnosti (např. „Big Five“, Sprangerova typologie).
8.	Tyflopedie (předmět, etiologie, stupně zrakového postižení; psychologické zvláštnosti osob se zrakovým postižením; kompenzační pomůcky; zásady komunikace; vzdělávací a poradenské instituce). Emoce (determinace, základní komponenty emocí, druhy emocí, znaky a funkce emocí). Emoční intelligence, její složky. Agrese (agrese, agresivita, agresivní chování, druhy agrese, teorie agrese).
9.	Rozumová výchova; globální výchova; finanční gramotnost v kontextu prevence sociálně patologických jevů. Temperament osobnosti (složky temperamentu, členění vycházející z Hippokrata ve vazbě na návazné základní koncepty Pavlova, Junga, Eysencka). Aktuální Teorie typů vycházející z Jungovy typologie.
10.	Volný čas a mládež; instituce pro volný čas, výchova ve volném čase a pro volný čas (mimoškolní výchova). Periodizace lidského vývoje, teorie E. H. Eriksona, stručná charakteristika nejdůležitějších úkolů v jednotlivých etapách vývoje.
11.	Multikulturní výchova, výchova k humanismu v kontextu prevence sociálně patologických jevů Předškolní věk. Kognitivní procesy. Senzitivní období pro rozvoj řeči, hry, kresby. Psychologická problematika vstupu dítěte do školy, vývojové aspekty zralosti pro školu

12.	Ústavní výchova a ochranná výchova; preventivně výchovná činnost ve školských zařízeních. Problematika kázně. Charakteristika období mladšího školního věku a možné výchovné problémy.
13.	Somatopedie (předmět, etiologie, stupně; psychologické zvláštnosti osob s tělesným postižením; kompenzační pomůcky; vzdělávací a poradenské instituce). Charakteristika období staršího školního věku a možné výchovné problémy.
14.	Logopedie (předmět, základní členění poruch komunikačních dovedností a jejich charakteristika; instituce zajišťující péči o osoby s narušenou komunikační schopností). Adolescence: kognitivní, morální vývoj, koncepce vývoje identity, sociální a citový vývoj. Adolescenční moratorium.
15.	Didaktické zpracování textu, komponenty učebního textu. Didaktické zásady. Koncipování programu primární prevence – didaktická struktura programu primární prevence. Období mladší a střední dospělosti, hlavní vývojové úkoly, psychické projevy, krize středního věku a proměna osobní identity, manželství, rodičovství, projevy krize středního věku a strategie vyrovnávání, vztah dětí a rodičů.
16.	Klima školy a třídy. Školní výchova. Soudobý český školský a vzdělávací systém. Charakteristika období starší dospělosti - charakteristika a hlavní vývojové úkoly období, pojem generativita, proces stárnutí, profesní život, otázka smyslu života, proměna partnerských vztahů, proměny rodičovství a mezigeneračních vztahů – fáze prázdného hnízda a sendvičová generace.
17.	Osobnost a kompetence vychovávaného jedince (dítěte, žáka, studenta). Osobnost a kompetence pedagogického pracovníka. Období stáří, základní psychologické charakteristiky, bilancování, model „aktivního stáří“ a jeho psychologický význam. Sociálně patologické jevy vyskytující se v tomto období.
18.	Surdopedie (předmět, etiologie, stupně; psychologické zvláštnosti osob se sluchovým postižením; kompenzační pomůcky; komunikace; vzdělávací a poradenské instituce). Specifika komunikace v pomáhajících profesích.
19.	Rodina jako základní společenská skupina. Poruchy funkcí rodiny. Typologie rodin, fáze rodinného cyklu a problémy současné rodiny v kontextu sociálně patologických jevů. Postoje, složky postoje, utváření a změna postojů, předsudky a stereotypy. Sociální vliv a osobní kontrola.
20.	Etopedie (předmět, poruchy chování, výchova a vzdělávání v etopedických zařízeních, návrat dítěte do rodiny, školy). Skupiny, skupinové procesy, komunikace a struktura. Prosociální chování, pomáhající chování a altruismus. Sociometrie, tvorba sociometrického testu, limity a využití.
21.	Psychopedie (předmět, etiologie, stupně mentální retardace; psychologické zvláštnosti osob s mentálním postižením; vzdělávací a poradenské instituce, aktuální trendy). Zátěžové situace a životní události.

	Sociální politika a sociální práce
1.	Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Vymezení základních pojmů, příspěvek na péči, typologie sociálních služeb, smlouva o poskytnutí sociální služby, předpoklady pro výkon povolání sociálního pracovníka.
2.	Sociální stát a jeho typologie. Krize sociálního státu v 70. letech 20. století. Současné trendy v pojetí sociálního státu.
3.	Právo sociálního zabezpečení – zdravotní, nemocenské a důchodové pojištění.
4.	Politika sociálního zabezpečení, sociální pojištění, nástroje, principy, funkce sociální politiky.
5.	Pojetí tradiční a moderní společnosti. Jejich základní charakteristiky, aplikace na současnou společnost a vliv na jednotlivce.
6.	Sociální práce s rodinami s dětmi a její fáze.
7.	Sociální práce s osobami ohroženými závislostmi. Sociálně právní poradenství pro tyto cílové skupiny, legislativní kontext.
8.	Individuální sociální práce – přístup orientovaný na úkoly. Supervize, základní funkce a druhy supervize.
9.	Právo sociálního zabezpečení – státní sociální podpora, sociální péče.
10.	Teorie trhu práce a politika zaměstnanosti. Legislativní kontext. Sociální práce s nezaměstnanými.
11.	Skupinová sociální práce a její fáze, historický vývoj v této oblasti oboru. Balintovské skupiny.
12.	Antipresivní přístupy v sociální práci – historie vzniku, klientela, specifická role v rámci sociální práce. Streetwork.
13.	Definice sociální politiky, cíle, předmět, typy, základní pojmy, subjekty a objekty v sociální politice, faktory ovlivňující sociální politiku, vztah hospodářské a sociální politiky.
14.	Sociální práce s dětmi a mládeží ohroženými společensky nežádoucími jevy. Sociálně právní poradenství pro tuto cílovou skupinu, legislativní kontext.
15.	Individuální sociální práce – systemický přístup, sociálně ekologický model, přístup orientovaný na klienta.
16.	Sociální práce ženami poskytující placené sexuální služby a oběťmi trestných činů. Sociálně právní poradenství pro tyto cílové skupiny, legislativní kontext.
17.	Sociální práce se seniory a osobami s mentálním postižením. Sociálně právní poradenství pro tyto cílové skupiny, legislativní kontext.
18.	Národnostní menšiny, sociální práce s obyvateli sociálně vyloučených lokalit. Uprchlíci a jejich postavení, řízení o azylu.
19.	Komunitní sociální práce a její fáze, historický vývoj v této oblasti oboru. Komunitní plánování sociálních služeb.
20.	Sociální práce v systému humanitních věd, definice, cíle, paradigmaty sociální práce historický vývoj. Současné trendy a koncepty v sociální práci.
21.	Osobnost sociálního pracovníka a jeho kvalifikace, dilemata v sociální práci, problematika „syndromu vyhoření“ u sociálních pracovníků. Etické zásady sociální práce.